

УЗАГАЛЬНЕННЯ ІСНУЮЧИХ ПІДХОДІВ ДО УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

УДК 65.011.658

Неєлова А.В., студент 4 курсу
факультету Економіки і права
ХНЕУ ім. С.Кузнеця

Останні 20 років вітчизняні суб'єкти підприємницької діяльності вимушені працювати в умовах економічної невизначеності та нестабільності ринкового середовища, тобто постійного ризику. Для підвищення ефективності своєї діяльності економічні суб'єкти мають потребу в обґрунтованому виборі методів дослідження, інструментів аналізу та шляхів зниження підприємницького ризику. Саме цьому обрана тема є актуальною, що й обумовило її вибір.

Мета даного дослідження – узагальнення існуючих підходів та методів впливу на підприємницький ризик.

Багато вітчизняних та зарубіжних авторів займалися дослідженнями категорій «ризик», «підприємницький ризик». До найпомітніших можна віднести праці таких вчених як: І.Т. Балабанов, О.І. Белей, І.А. Бланк, В. В. Вітлінський, Н.М. Внукова, В.М. Гранатуров, М.В. Грачова, В.І.Грушко, Г.Г.Кірейцев, М.С.Клапків, Л.А. Лахтіонова, А.М. Літовських, Б.М. Мізюк, В.І. Міщенко, О.І. Пилипченко, А. Ю. Харко, В.Ю. Харко, В.А. Ющенко.

Звичайно, кожен автор наводить своє поняття підприємницького ризику, але на наш погляд, найбільш вдалим є таке: підприємницький ризик – обґрунтований образ дій підприємця у неясній, невизначеній (ринкової) обстановці, викликаного як об'єктивними, так і суб'єктивними обставинами, що передбачає переважання успіху над невдачею. [1, с.9]

На підставі аналізу різних літературних джерел, які присвячені питанням пошуку методів впливу на підприємницький ризик, в табл.1 представлено основні напрями та методи регулювання ступеню підприємницького ризику [2].

Зупинимось більш детально на кожному з напрямів. Уникнення ризику відноситься до найбільш простих напрямів та полягає в ухиленні від ризикових проектів. Але за таких умов підприємець взагалі може лишитися поза справами, тому що в умовах ринкової економіки треба не уникати неминучого ризику, а уміти його відчувати, правильно оцінювати його ступінь і не переходити за допустимі межі.

Таблиця 1

Напрями та методивпливу на ступіньпідприємницького ризику

Напрямы впливу	Методи регулювання ступеня ризику
Уникнення ризику	– відмова від ненадійних партнерів, постачальників; – відмова від прийняття ризикованих проектів, рішень.
Компенсація ризику	– стратегічне планування діяльності; – прогнозування зовнішньої економічної ситуації; – моніторинг соціально-економічного та правового середовища; – активний цілеспрямований маркетинг.
Збереження ризику	– відмова від будь-яких дій, спрямованих на компенсацію збитку (без фінансування); – створення спеціальних резервних фондів у натуральній або грошовій формі (фондів самострахування або фондів ризику); – залучення зовнішніх джерел (отримання кредитів та позик, державних дотацій для компенсації збитків та відновлення виробництва).
Передача ризику	– страхування; – передача ризиків через укладання договорів факторингу, поручительства; – передача ризику через укладання біржових угод (хеджування).
Зниження ризику	– диверсифікація; – здобуття додаткової інформації; – лімітування.

Компенсація ризику – це напрям, який потребує проведення значних аналітичних досліджень. До найбільш ефективних методів цієї групи належить стратегічного планування, завдяки якому є можливість вчасно ідентифікувати види ризиків, до яких схильне те чи інше підприємство.

Збереження ризику передбачає здійснення таких заходів:

– відмову від будь-яких дій, спрямованих на компенсацію збитку (без фінансування);

– створення спеціальних резервних фондів на підприємстві для своєчасного та оперативного подолання наслідків настання ризикових подій в діяльності підприємства;

– отримання кредитів і позик, державних дотацій для компенсації збитків та відновлення виробництва [3].

Таким чином, за умови прийняття ризику основним завданням для підприємства стає пошук необхідних ресурсів для покриття можливих втрат. Але під час реалізації методів цього напрямку підприємство може зіткнутися з низкою проблем. Так, наприклад, умови кредитування можуть бути занадто жорсткими через високими проценти. Основною проблемою під час створення резервів на покриття непередбачених втрат є оцінка можливих наслідків ризику [3].

Передача ризику. Сутність цього напрямку полягає в передачі відповідальності за нього третім особам за збереження наявного рівня ризику. До цього напрямку відносяться такі методи, як: страхування; укладання договорів факторингу, поручительства; передача ризику через укладання біржових угод (хеджування).

Страхування – передача ризику страховій компанії за певну плату. Страхування передбачає зобов'язання страхувальника щодо страхових виплат у розмірі повної або часткової компенсації втрат прибутків підприємства, на користь якого укладена угода, у випадку виникнення за такими ризикових подій: зупинка виробництва, скорочення його обсягів, банкрутство, невиконання договірних зобов'язань контрагентом, судові витрати та ін.

Ризики, придатні для страхування, мають відповідати таким характеристикам: ризик носить випадковий характер, він суб'єктивний, чистий, а не спекулятивний; поява страхового випадку – невідома, не пов'язана з діями страхувальника чи іншої зацікавленої особи; наслідки ризику – об'єктивно вимірні та мають грошове вираження; страхова подія не носить катастрофічного характеру, страховий захист не суперечить суспільним інтересам. В Україні страхування подібних ризиків поки що не розвинене. Суб'єкт господарювання повинен добре орієнтуватися на страховому ринку, вибираючи найбільш відповідні для

конкретної угоди умови страхування, про які домовляються в договорі страхування [4].

Основний спосіб передачі ризику полягає в укладанні угод – будівельних контрактів, оренди, контрактів на зберігання та перевезення вантажів, контрактів продажу, обслуговування, постачання, договори факторингу, біржові угоди. Під час передачі ризику до тексту документів вносяться спеціальні умови, що зменшують власну відповідальність у випадку настання непередбачених випадків чи тих, які передають ризик контрагенту.

Хеджування є відносно новим, але достатньо результативним напрямом регулювання ризику. Воно передбачає страхування від ризику ціни товару, яка не вигідна для продавця чи покупця, через створення зустрічних валютних, комерційних, кредитних вимог. Відокремлюють хеджування з використанням опціонів, ф'ючерсних контрактів.

Зниження ступеня ризику спрямовані на скорочення ймовірності та обсягу непередбачених утрат. Найпоширенішим серед сукупності цих методів є диверсифікація – процес розподілу інвестованих коштів між різними об'єктами вкладення, безпосередньо не пов'язаними між собою. Існує багато різновидів диверсифікацій. Так, Г. Клейнер розрізняє: диверсифікацію діяльності (збільшення кількості придатних до використання технологій, розширення асортименту продукції чи спектра послуг, орієнтація на різні соціальні групи споживачів, на підприємства різних регіонів); диверсифікацію ринків збуту (діяльність одночасно на кількох ринках збуту, розподіл поставок між значною кількістю споживачів); диверсифікація закупівлі сировини та матеріалів (взаємо дія з великою кількістю постачальників) [5].

Маючи на меті оптимізацію рівня господарського ризику, підприємство повинно використовувати й інші можливі власні джерела його зниження, а саме: перевірку партнерів по бізнесу шляхом збору інформації та формування ділового досьє та умов укладання угод; організацію захисту комерційної таємниці на підприємстві через введення чіткого порядку роботи з інформацією та доступу до неї; створення спільних підприємств; придбання фірм, компаній із добре

налагодженою системою впровадження нових технологій чи іншими перевагами; удосконалення управління оборотними коштами підприємства; резервування грошових коштів, виробничих потужностей, готової продукції; перепланування продукції чи структури організації; залучення зовнішніх конкурентів-експертів із вузькою спеціалізацією тільки в тій галузі, де найбільш можливий ризик; максимальне використання минулого досвіду, позитивної практики, суджень й інтуїції для обґрунтування ймовірності настання подій; використання венчурного ризикового капіталу[6].

Отже, вибір методів та інструментів регулювання ступеня підприємницького ризику є важливим етапом процесу управління. Основними напрямками впливу та методами регулювання ступеня ризику виступають: уникнення ризику; компенсація ризику; збереження ризику; передача ризику; зниження ризику.

Література

1. Абчук В.А. Риски в бизнесе, менеджменте и маркетинге/ В.А. Абчук.- СПб.: Изд-во Михайлова В.А. 2006 - 480с.
2. Вітлінський В. В., Наконечний С. І. Ризик у менеджменті. –К.: ТОВ "Борисфен-М", 1996. – 336 с.
3. Дуброва О.С. Сучасний погляд на ризик-менеджмент як важливу складову системи управління підприємством // Стратегія економічного розвитку України: Наук. зб. – Вип. 1(8) / Голов. ред. О.П. Степанов. – К.: КНЕУ, 2012. – 542 с.
4. Клейнер Г.Б. и др. Предприятия в нестабильной экономической среде: риски, стратегии, безопасность / Под общ.ред. С.А. Панова. – М.: ОАО Изд-во "Экономикс", 2011. – 288 с.
5. Тихомиров Н.П., Потравный И. М., Тихомирова Т. М. Методы анализа и управления эколого-экономическими рисками: Учеб. пособие для вузов. – М.: ЮНИТИ, ДАНА, 2008. – 350 с.
6. Устенко О.Л. Предпринимательские риски: основы теории, методология оценки и управление. – К.: "Всеуито", 2013. – 146 с.

7. Филин С., Брук М. Преодоление рискозависимости //РИСК. – 2012. – № 2. – С. 24-32.

Науковий керівник
К.е.н., доцент

І.В.Мілько

Опубліковано в авторській редакції